

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κριμαία, Φεβρουάριος 1945

Το ημίφως έπεσε νωρίς στα βουνά της Κριμαίας· σουρούπωνε στις τέσσερις και μισή και λίγο αργότερα έπεφτε το σκοτάδι. Ένας μοναχικός δρόμος διέσχιζε αυτή τη μελαγχολική περιοχή, όπου οι στροφές σε μεγάλο ύψος πάνω στα βουνά καθιστούσαν απαγορευτική την οδήγηση μέσα στα παγωμένα βάθη του χειμώνα. Μια τέτοια εποχή και μια τέτοια ώρα, η «Οδός των Ρομανόφ», η παλιά διαδρομή των τσάρων, ήταν συνήθως έρημη.

Αυτή όμως δεν ήταν μια συνηθισμένη μέρα. Το απόγευμα της Κυριακής 3 Φεβρουαρίου 1945, η έντονη λάμψη κάποιων προβολέων καρβιδίου διαπερνούσε το αλπικό ημίφως. Δύο λιμουζίνες Paskard προχωρούσαν στην απόκρημνη πλαγιά του οροπεδίου Ρομάν-Κοχ, ήταν η εμπροσθοφυλακή μιας ελικοειδούς φάλαγγας από τζιπ και φορτηγά που εκτεινόταν σε απόσταση μεγαλύτερη των δεκαεννέα χιλιομέτρων πίσω της. Στο εσωτερικό των δύο θωρακισμένων οχημάτων, κάθονταν ο Φράνκλιν Ρούζβελτ και ο Γουίνστον Τσόρτσιλ –ο Αμερικανός πρόεδρος και ο Βρετανός πρωθυπουργός– καθ' οδόν προς το θέρετρο της Κριμαίας, τη Γιάλτα. Εκεί θα συναντούσαν τον σύμμαχό τους στα χρόνια του πολέμου, τον Ιωσήφ Στάλιν.

Οι Τρεις Μεγάλοι κρατούσαν στα χέρια τους το μέλλον του κόσμου εκείνο τον τελευταίο χειμώνα του πολέμου, καθώς κυριαρχούσαν στη γραμμή του μετώπου που επεκτεινόταν από τις ακτές της Βρετανίας προς τις ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Τώρα, στη Γιάλτα, προσδοκούσαν να χαράξουν τη νέα παγκόσμια τάξη. Κάτω από τον μαυρισμένο φλεβαριάτικο ουρανό, αυτοί οι σύμμαχοι της εποχής του πολέμου θα γίνονταν οι αρχιτέκτονες ολόκληρου του νέου κόσμου, τον οποίο θα διαμόρφωναν σύμφωνα με τη συλλογική εικόνα τους. Η ναζιστική Γερμανία μαζί με την κατεστραμμένη αυτοκρατορική πρωτεύουσά της έπρεπε να διαμελιστεί και τα σύνορα της Ευρώπης να χαραχτούν εκ νέου. Ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν έγινε τόσο λεπτομερής έλεγχος στα λάφυρα του πολέμου, ούτε αυτά συνδυάστηκαν ποτέ με ένα τόσο ζοφερό δράμα.

Εκείνους τους πρώτους μήνες του 1945 ο πόλεμος απείχε πολύ για τη λήξη, και η Βέρμαχτ πρόβαλλε σθεναρή αντίσταση τόσο στο Ανατολικό όσο και στο Δυτικό Μέτωπο. Εντούτοις οι Σύμμαχοι προήλαυναν αμετάκλητα προς την Fatherland, προς την Πατρώα Γη, σε μία τεράστια κυκλωτική κίνηση που θα έζωνε τη γερμανική πρωτεύουσα. Με την τελική νίκη τους εξασφαλισμένη, τώρα ήταν καιρός να σχεδιαστεί η ειρήνη.

Ο Στάλιν επέλεξε τη Γιάλτα για την ύστατη αυτή διάσκεψη, απορρίπτοντας όλους τις άλλους εναλλακτικούς τόπους διεξαγωγής της λόγω του φόβου του για τα αεροπλάνα. Σε ευτυχέστερες εποχές, ίσως το θέρετρο αυτό της Κριμαίας να του προσέφερε το τέλειο σκηνικό για μία εβδομάδα υψηλής διπλωματίας. Το φόντο των σμιλεμένων με το χιόνι βουνών έδειχνε μεγαλοπρεπές καθώς φωτιζόταν από τις ακτίδες του χειμωνιάτικου ήλιου, και το κλίμα ήταν τόσο ήπιο ώστε στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας να ανθίζουν φοινικιές. Η Γιάλτα όμως ρημάχτηκε από τον πόλεμο και τώρα ήταν ένα κατεστραμμένο ερείπιο, λεηλατημένη από τη Βέρμαχτ που υποχωρούσε και στερημένη από τη γοητεία που είχε αποκτήσει τον προηγούμενο αιώνα. Όταν τη σάρωνε η βροχή από τη Μαύρη Θάλασσα, ήταν καταθλιπτικά, αδυσώπητα θλιβερή.

Ο πρόεδρος Ρούζβελτ και ο πρωθυπουργός Τσόρτσιλ πέταξαν για την Κριμαία το Σάββατο 3 Φεβρουαρίου, συνοδευόμενοι από μια φάλαγγα μαχητικών Spitfire και P38. Το C-54 του Ρούζβελτ, η «Ιερή Αγελάδα» του, ήταν το πρώτο που άγγιξε το έδαφος του αεροδρομίου Σάκι στη δυτική Κριμαία, αν και ο πρόεδρος χρειάστηκε αρκετή ώρα για να βγει από το αεροπλάνο του. Παράλυτος από πολιομυελίτιδα αφότου έκλεισε τα τριάντα του, είχε καθλωθεί σε μια αναπηρική καρέκλα που κατέβηκε από την άτρακτο του αεροπλάνου μέσα στον ειδικά

διαμορφωμένο κλωβό ενός ανελκυστήρα. Ο Τσόρτσιλ είχε προσγειωθεί πολύ νωρίτερα από εκείνον. Φορώντας μια χλαίνη και το πηλήκιο του αξιωματικού, ο πολεμικός ηγέτης της Βρετανίας μασούλιζε ένα πούρο είκοσι εκατοστά μακρύ και μόρφασε κοροϊδευτικά μόλις αντίκρισε την τιμητική φρουρά με τα λευκά γάντια.

Μεταξύ των πολλών παρατηρητών που παρευρίσκονταν εκείνο το παγερό απόγευμα στο αεροδρόμιο ήταν και ο λοχαγός Χιου Λάνγκι, ένας νεαρός μεταφραστής από τη Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή στη Μόσχα. Εξεπλάγη με τη φυσική κατάσταση του προέδρου, ο οποίος θύμιζε μια «αποστεωμένη, κάτισχνη φιγούρα με τη μαύρη κάπα στους ώμους του. Το πρόσωπό του ήταν κίτρινο, κέρινο και πολύ τραβηγμένο, πολύ αδύνατο, και καθόταν πολλή ώρα με το στόμα ανοιχτό». Υπήρχε λόγος για τον οποίο ο πρόεδρος έδειχνε τόσο άρρωστος: προσφάτως είχε διαγνωστεί με οξεία συμφορητική καρδιακή ανεπάρκεια, μια ανίατη κατάσταση. Η Γιάλτα θα γινόταν ο επιτάφίός του, και αυτό το γνώριζε.

Οι ευρείας κλίμακας διπλωματικές συναντήσεις απαιτούν και μεγάλες διπλωματικές αποστολές, και η Γιάλτα επρόκειτο να επισκιάσει όλες τις προηγούμενες διασκέψεις κορυφής κατά την περίοδο του πολέμου, τόσο ως προς το μέγεθος όσο και ως προς την υπερβολή. Λίγα λεπτά μετά την άφιξη των δύο ηγετών, στο αεροδρόμιο Σάκι προσγειωνόταν μια αρμάδα από 25 μεταγωγικά αεροπλάνα με κωδικό όνομα «Αποστολή αριθμός 17», η οποία μετέφερε 750 διαπιστευμένους συμμετέχοντες. Μεταξύ αυτών βρίσκονταν οι πλέον έμπιστοι άνθρωποι του Τσόρτσιλ, στους οποίους συγκαταλέγονταν ο υπουργός Εξωτερικών Άντονι Ίντεν και ο αρχηγός του επιτελείου του, ο στρατηγός σερ Χάστινγκς «Παγκ» Ισμέι. Η αντιπροσωπεία του Ρούζβελτ ήταν αναλόγου διαμετρήματος, με τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Έντουαρντ Στετίνιους και τον ειδικό σύμβουλό του Χάρι Χόπκινς να ηγούνται αυτής. Εκατοντάδες άλλοι ακολουθούσαν με τη σειρά τους: στρατάρχες, στρατηγοί, υπουργοί, στρατιώτες, βοηθοί, σύμβουλοι, μεταφραστές, στενογράφοι, γραμματείς, διαβιβαστές, μάγειρες και θαλαμηπόλοι. Ο Ρούζβελτ είχε φέρει μαζί του δεκαοκτώ σωματοφύλακες, καθώς και τους προεδρικούς συνοδούς του, τους οποίους η ομάδα των Βρετανών γραμματέων φιλοδώρησε με το προσωπικό «Η Συμμορία των τρελών». Το στενό περιβάλλον του Τσόρτσιλ ήταν πιο σεμνό, αποτελούμενο από τον γιατρό του λόρδο Τσαρλς Μόραν, τον υπηρέτη του Φρανκ Σόγιερς και τη λατρεμένη κόρη του Σάρα.

Οι υπεύθυνοι της βρετανικής στρατιωτικής επιμελητείας αναστατώθηκαν τόσο από τις αναφορές για την πρωτόγονη κατάσταση που επικρατούσε στη Γιάλτα, ώστε αποφάσισαν να μεταφέρουν εκεί όλα τα απαραίτητα για τις οκτώ ημέρες της διάσκεψης: πιάτα φαγητού, τραπεζομάντιλα, χαρτοπετσέτες, κολονάτα ποτήρια του κρασιού και κανονικά ποτήρια, πιπεριέρες και δεκατρείς ζαχαριέρες. Γνωρίζοντας τη λεπτομέρεια ότι οι τροχοί της διεθνούς διπλωματίας χρειάζονται συχνό γρασάρισμα, πήραν μαζί τους και έναν ωκεανό αλκοόλ, και ανάμεσά τους και εκατοντάδες μπουκάλια ούισκι και τζιν. Ο Τσόρτσιλ συνιστούσε το ούισκι ως πανάκεια για τα πάντα: «Είναι καλό για τον τύφο» έλεγε «και θάνατος για τις ψείρες».

Τα πάντα έπρεπε να μεταφερθούν διά ξηράς από το Σάκι στη Γιάλτα, πράγμα για το οποίο χρειάζονταν έξι ώρες οδήγηση σε ορεινό κακοτράχαλο έδαφος που το χιόνι το έκανε ιδιαίτερα επικίνδυνο. Επικεφαλής της συνοδείας ήταν οι δύο ηγέτες που ταξίδευαν σε χωριστές λιμουζίνες Packard, με τους τεράστιους προβολείς καρβιδίου που διέθεταν να σχίζουν τη σκοτεινιά του χειμωνατικού απογεύματος. Στο κατόπι τους ερχόταν η φιδωτή συνοδεία των βαρυφορτωμένων φορτηγών και των στρατιωτικών τζιπ, που μετέφεραν ό,τι θα μπορούσε να χρειαστεί. Η ασφάλεια ήταν υπεράνω όλων. Ο Στάλιν είχε διατάξει δύο σοβιετικές μεραρχίες να παραταχθούν κατά μήκος του δρόμου, οπλισμένες με αμερικανικά τουφέκια Springfield που είχαν ληφθεί βάσει του Νόμου περί Εκμίσθωσης και Δανεισμού. Κάθε στρατιώτης στεκόταν σε σημείο που να είναι ορατός από τον επόμενο σε όλο το μήκος των εκατόν είκοσι εννέα χιλιομέτρων.

Ήταν ένα εντυπωσιακό θέαμα, ή τουλάχιστον έτσι το έβλεπε ο διερμηνέας του Ρούζβελτ, ο Τσαρλς Μπόλεν. «Καθώς περνούσε το προεδρικό αυτοκίνητο» έλεγε «οι στρατιώτες, με πολλές νεαρές κοπέλες ανάμεσά τους, απέδιδαν τιμές κατά τον ρωσικό τρόπο – μια απότομη κίνηση του βραχίονα, ώστε το όπλο να έρθει σε γωνία τριάντα μοιρών από το σώμα. Επαναλαμβανόμενος χιλιάδες φορές, ο χαιρετισμός αυτός ήταν πολύ εντυπωσιακός». Ο Τσόρτσιλ έδειχνε να έχει γοητευτεί ελάχιστα από τη διαδρομή, επειδή ο δρόμος δεν ήταν στρωμένος και οι λακκούβες ήταν τόσο βαθιές ώστε να τραντάζεται η σπονδυλική του στήλη. «Χριστέ μου» είπε στην κόρη του. «Άλλες πέντε τέτοιες ώρες».

Η Γιάλτα υπήρξε τόπος διασκέδασης για την αυτοκρατορική ελίτ της Ρωσίας, και τα ανάκτορα και οι επαύλεις της, που είχαν ερειπωθεί από τον πόλεμο, διατηρούνταν ως λείψανα της δόξας του παρελθόντος. Η βρετανική αντιπροσωπεία έπρεπε να στεγαστεί στο ανάκτορο Βοροντσόφ, αλλοτινή κατοικία του πρίγκιπα Μιχαήλ Βοροντσόφ, κάπου οκτώ χιλιόμετρα έξω από τη Γιάλτα. Αυτό αποτελούσε ένα αρχιτεκτονικό παράδοξο, που θύμιζε εν μέρει κάστρο Σκοτσέζου βαρόνου, και εν μέρει φανταστικό μαυριτανικό παλάτι, ένα οικοδόμημα το οποίο αμέσως ενέκρινε ο Τσόρτσιλ. Και όντως, σε τέτοιον βαθμό τον συνεπήραν τα γλυπτά αυτοκρατορικά λιοντάρια που φύλαγαν την πύλη της εισόδου, ώστε προσπάθησε ανεπιτυχώς να τα αποκτήσει. Ο σερ Αλεξάντερ Κάντογκαν, μόνιμος υφυπουργός Εσωτερικών, θα πρέπει να εντυπωσιάστηκε λιγότερο από το μέρος αυτό. «Ένα τεράστιο οίκημα απεριγραπτής ασχήμιας» είπε «με επίπλωση που ήταν σχεδόν τρομακτικά αποκρουστική».

Λίγες μέρες νωρίτερα το ανάκτορο ήταν ένα ερείπιο που η Βέρμαχτ κατά την αναχώρησή της απογύμνωσε από τα έπιπλα του, τα φωτιστικά του, ενώ ξήλωσε έως και τα πόμολα από τις πόρτες. Περισσότεροι από χίλιοι Σοβιετικοί εργάτες διατάχτηκαν να επισκευάσουν τον χώρο, ενώ χίλια πεντακόσια βαγόνια με έπιπλα μεταφέρθηκαν από τα μεγαλύτερα ξενοδοχεία της Μόσχας, το Metropol, το Splendide, το National, 1.450 χιλιόμετρα βορειότερα. Ενώ ο Τσόρτσιλ και οι στενότεροι σύμβουλοί του στεγάζονταν άνετα, οι συνθήκες παρέμεναν πρωτόγονες για οποιονδήποτε άλλον, με τα στρώματα να κατακλύζονται σε τέτοιον βαθμό από τους κοριούς, ώστε να πρέπει να τα ψεκάζουν με DDT. Η υγιεινή στην ουσία ήταν ανύπαρκτη. «Αν ήσασταν θεατής στον διάδρομο με τις κρεβατοκάμαρες, κατά τις 7.30 το πρωί, θα βλέπατε τρεις στρατάρχες να στέκονται στην ουρά για ένα κουβά» έγραφε σε ένα γράμμα στη μητέρα της η Σάρα Τσόρτσιλ.

Η αμερικανική αντιπροσωπεία στεγάστηκε κοντύτερα στο κέντρο της Γιάλτας, στο ανάκτορο Λιβάντια, ένα ιταλικού στιλ μέγαρο που χτίστηκε από τον τσάρο Νικόλαο Β΄ με αστρονομικές δαπάνες, έξι ακριβώς χρόνια πριν από την παραίτησή του. Σε αλλοτινές, πιο ευτυχημένες εποχές, η μεγαλύτερη κόρη του τσάρου, η μεγάλη δούκισσα Όλγα, είχε χορέψει καντρίλιες στη Λευκή Αίθουσα των ανακτόρων, κατά τον εορτασμό των δέκατων έκτων γενεθλίων της, φορώντας ένα περιδέραιο με τριάντα δύο διαμάντια και μαργαριτάρια που έλαμπαν.

Τώρα το ανάκτορο φιλοξενούσε μια τελείως διαφορετική σύναξη. Στον πρόεδρο Ρούζβελτ δόθηκε η προσωπική σουίτα του τσάρου, μία κρεβατοκάμαρα ντυμένη με κίτρινο σατέν και ένα τεράστιο ξύλινο κρεβάτι διακοσμημένο με μυθικά θηρία. Η παρακείμενη αίθουσα του μπιλιάρδου ήταν ο προσωπικός του χώρος για να δειπνεί, και η αυτοκρατορική αίθουσα ακροάσεων ήταν το γραφείο του. Εκείνος ήταν ενθουσιασμένος και δήλωνε ότι είχε όλες τις ανέσεις ενός σπιτιού.

Ενώ ο Ρούζβελτ και ο Τσόρτσιλ εγκαταστάθηκαν στα καταλύματά τους, ο Στάλιν ήταν απασχολημένος με την προετοιμασία της πρώτης μέρας της διάσκεψης, στο ανάκτορό του στην έπαυλη Κορεΐζ. Αυτή υπήρξε άλλοτε το θερινό κατάλυμα του πρίγκιπα Φελίξ Γιουσούποφ, του ενορχηστρωτή της δολοφονίας του περιβόητου Ρασπούτιν, και εφοδιάστηκε με ένα νεόδμητο αντιαεροπορικό καταφύγιο, η στέγη του οποίου ήταν ενισχυμένη με τρία μέτρα τσιμέντο και άμμο. Ο Στάλιν τρομοκρατούνταν με την ιδέα της δολοφονίας, και έπρεπε να βεβαιωθεί πως

ούτε μια βόμβα 500 κιλών δεν θα μπορούσε να διαπεράσει την εν λόγω στέγη. Ως ένα πρόσθετο μέτρο προφύλαξης, κύκλωσε τα επιτελεία των τριών αντιπροσωπειών με ομόκεντρους κύκλους από φρουρές του Κόκκινου Στρατού, ενώ η ίδια η πόλη φυλασσόταν από 160 μαχητικά αεροπλάνα.

Το πρόγραμμα της διάσκεψης καταστρώθηκε προσεκτικά προκειμένου να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη χρήση του διαθέσιμου χρόνου, μιας και έπρεπε πολλά να αποφασιστούν. «Η τεράστια προσπάθεια της αναδιοργάνωσης του κόσμου», όπως έλεγε ο Τσόρτσιλ. Η συλλογική εξέταση των ζητημάτων γινόταν σε καθημερινές ολομέλειες, οι οποίες καθοδηγούνταν από τους Τρεις Μεγάλους προσωπικά και συγκαλούνταν κάθε απόγευμα στο ανάκτορο Λιβάντια. Τότε οι υπουργοί Εξωτερικών και οι βοηθοί τους αναζητούσαν τις λύσεις για πολλές από τις διαφιλονικούμενες περιοχές.

Ο καθένας από τους τρεις ηγέτες πρόβαλλε τα δικά του αιτήματα. Ο πιο επείγων στόχος του Στάλιν ήταν να διατηρήσει τα τεράστια εδαφικά κέρδη του στην Πολωνία και να εγκαταστήσει φιλοσοβιετικό καθεστώς σε αυτή τη χώρα. Αυτό θα προκαλούσε πολλές διαμάχες τις επόμενες ημέρες, και θα κυριαρχούσε στην ημερήσια διάταξη σε επτά από τις οκτώ ολομέλειες. Ο Σοβιετικός ηγέτης είχε το πάνω χέρι, επειδή τα στρατεύματά του είχαν ήδη εξαπλωθεί στην ανατολική και κεντρική Ευρώπη, με ένα μεγάλο μέρος της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Ουγγαρίας να βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Κόκκινου Στρατού.

Ο πρόεδρος Ρούζβελτ είχε δύο κύριους στόχους: να πείσει τη Σοβιετική Ένωση να μπει στον πόλεμο κατά της Ιαπωνίας, ο οποίος κόστιζε τις ζωές πολλών Αμερικανών στρατιωτών, και να καλοπιάσει τον Στάλιν ώστε να δεχτεί τις προτάσεις του για έναν νέο οργανισμό, τα Ηνωμένα Έθνη. Πίστευε ότι ένας τέτοιος οργανισμός ήταν το μόνο μέσο για την αποφυγή μιας μελλοντικής παγκόσμιας σύρραξης.

Ο κυριότερος σκοπός του Τσόρτσιλ ήταν να διατηρήσει την ακεραιότητα και το κύρος τόσο της Μεγάλης Βρετανίας όσο και της αυτοκρατορίας της, η οποία εξακολουθούσε να κυριαρχεί στο ένα τέταρτο του πληθυσμού του πλανήτη. Είχε επίσης μεγάλες βλέψεις σχετικά με την Πολωνία, για χάρη της οποίας η Βρετανία πρώτη κήρυξε τον πόλεμο στη ναζιστική Γερμανία. Πέραν όλων των άλλων, ήταν αποφασισμένος να μην αφήσει τη μεταπολεμική Ευρώπη υπό την κυριαρχία της Σοβιετικής Ένωσης.

Στην ημερήσια διάταξη περιλαμβανόταν επίσης η μοίρα της Γερμανίας και της πρωτεύουσάς της, του Βερολίνου. Οι τρεις ηγέτες συζήτησαν τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις κατά την προηγούμενη συνάντησή τους τον Νοέμβριο του 1943 στην Τεχεράνη. Συμφώνησαν όλοι ότι η Γερμανία έπρεπε να διαιρεθεί σε τρεις ζώνες κατοχής, από μία για κάθε νικητή σύμμαχο, με τον μακροπρόθεσμο στόχο να τεμαχιστεί η χώρα σε πολλά μεμονωμένα κράτη. Πλέον, δεκαπέντε μήνες αργότερα, οι τρεις ηγέτες ευελπιστούσαν ότι θα υπογράψουν ένα πρωτόκολλο για τον σκοπό αυτόν.

Ο Στάλιν έπαιζε στην εντέλεια τον ρόλο του οικοδεσπότη, αφήνοντας τους φιλοξενούμενούς του να εγκατασταθούν στα καταλύματά τους προτού τους κάνει μια πρόσκληση φιλοφροσύνης για το επόμενο απόγευμα, Σάββατο 4 Φεβρουαρίου. Ήταν 3 ακριβώς όταν η θωρακισμένη Packard του σταμάτησε έξω από την έπαυλη Βοροντσόφ, με το πάχους οκτώ εκατοστών κρύσταλλο του αυτοκινήτου να παραμορφώνει τις καθισμένες φιγούρες στο εσωτερικό του. Ο Στάλιν φορούσε ένα χακί χιτώνιο με ψηλό κολάρο και το χρυσό άστρο του αρχιστράτηγου κεντημένο στις επωμίδες του.

Ήταν η τέταρτη φορά που συναντιούνταν ο Στάλιν με τον Τσόρτσιλ, και η χειραψία τους φάνηκε να είναι αληθινά θερμή. «Και οι δύο έμοιαζαν ευχαριστημένοι που συναντιόντουσαν ξανά» σκέφτηκε και Άρθουρ Μπιρς, ο διερμηνέας του Τσόρτσιλ, και «μιλούσαν σαν παλιοί φίλοι».

Ωστόσο στα παρασκήνια είχαν ήδη αρχίσει οι κατεργαριές. Πριν από την άφιξη του πρωθυπουργού και του προέδρου, κοριοί και μικρόφωνα είχαν κρυφτεί στους κυριότερους χώρους τόσο της έπαυλης Βοροντσόφ όσο και του ανακτόρου Λιβάντια. Μέλη της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στη Μόσχα –τα οποία διέθεταν πολύ μεγάλη πείρα στους ωτακουστές– συνιστούσαν τα ευαίσθητα θέματα να συζητιούνται στα μπάνια, με τις βρύσες ανοιχτές να βγάζουν νερό, ώστε έτσι να πνίγονται οι κουβέντες τους στους θορύβους.

Ο Στάλιν έδειχνε λεπτό χιούμορ, εντούτοις πίσω από τη γελαστή του όψη, υπήρχε η βαθιά ριζωμένη δυσπιστία τόσο απέναντι στον Ρούζβελτ όσο και απέναντι στον Τσόρτσιλ. Πριν από μόλις λίγους μήνες, είχε περιγράψει τον Τσόρτσιλ ως «τον άνθρωπο που θα σου αρπάξει από την τσέπη σου ένα καπίκι, αν δεν τον παρακολουθείς!». Όσο για τον Αμερικανό πρόεδρο, έλεγε ότι ο Ρούζβελτ «βάζει χέρι μόνο για τα μεγαλύτερα κέρματα». Και αυτή ήταν μια πολύ εύστοχη μεταφορά που προερχόταν από κάποιον που είχε ληστέψει τράπεζα στα είκοσί του. Όταν ο Στάλιν λήστευε, το έκανε σε μεγάλη κλίμακα.

Ο Σοβιετικός ηγέτης πήγε από την έπαυλη Βοροντσόφ στο ανάκτορο Λιβάντια για να χαιρετίσει τον Αμερικανό πρόεδρο, ο οποίος είχε φορέσει για την περίπτωση ένα ανοιχτόχρωμο κοστούμι και μια λουλουδάτη γραβάτα. «Με ένα πλατύ χαμόγελο, ο πρόεδρος άδραξε το χέρι του Στάλιν και το έσφιξε θερμά». Έτσι έγραψε ο Τσαρλς Μπόλεν, που παρακολουθούσε με ιδιαίτερη προσοχή τη γλώσσα του σώματος του Σοβιετικού ηγέτη. «Ένα από τα σπάνια, αν και ελαφρά χαμόγελά του, διαγράφηκε στο πρόσωπό του [...] εξέφραζε την ευχαρίστησή του που έβλεπε και πάλι τον Πρόεδρο».

Ο Ρούζβελτ οδήγησε τον Στάλιν στο ντυμένο με βελούδο γραφείο του και έφτιαξε ένα ντράι μαρτίνι, ένα τελετουργικό που το επαναλάμβανε συχνά στον Λευκό Οίκο. Καθώς πρόσφερε το κοκτέιλ στον Στάλιν, «είπε με ύφος απολογητικό ότι ένα καλό κοκτέιλ θα έπρεπε να έχει μέσα μια σταγόνα λεμόνι». Ο Στάλιν δεν είπε τίποτα, ήταν όμως σαφές ότι κατέγραψε στο μυαλό του τα λεγόμενα του Ρούζβελτ, επειδή την επομένη μια τεράστια λεμονιά κατέφθασε από τη Γεωργία με τα κλαδιά της κατάφορτα με διακόσια ώριμα λεμόνια.

Ο Ρούζβελτ ελάχιστα αναφέρθηκε στην τελευταία τους συνάντηση στην Τεχεράνη, καθώς θυμόταν το αστείο του Στάλιν για το πώς ήθελε να εκτελέσει 50.000 Γερμανούς αξιωματικούς στο τέλος του πολέμου. Ήταν μια παρατήρηση που προκάλεσε την αποστροφή του Τσόρτσιλ. Τώρα ο πρόεδρος τασσόταν στο πλευρό του αρχιστράτηγου, εκφράζοντας την ελπίδα του ότι ο Στάλιν θα έκανε την ίδια αποτρόπαιη πρόποση και σε αυτή τη διάσκεψη. Σύμφωνα με τον Μπόλεν, αυτή δεν ήταν με κανέναν τρόπο μια αθώα επισήμανση. Επρόκειτο για τον εκλεπτυσμένο τρόπο του Ρούζβελτ «να δείξει στον Στάλιν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν συμπαρατάσσονταν με τη Βρετανία σε καμία κοινή διαπραγματευτική θέση». Συν τους άλλους, ο Ρούζβελτ κατηγορούσε τους Βρετανούς «ως έναν ιδιόρρυθμο λαό που ήθελε και την πίτα ολόκληρη και τον σκύλο χορτάτο».

Η πρώτη ολομέλεια στη Διάσκεψη της Γιάλτας έγινε αργότερα το ίδιο εκείνο απόγευμα, με τους αντιπροσώπους να συγκεντρώνονται στις 5 μ.μ. στην αυτοκρατορική αίθουσα χορού του ανακτόρου Λιβάντια. Οι Τρεις Μεγάλοι κάθισαν στις προκαθορισμένες θέσεις τους γύρω από ένα τεράστιο στρογγυλό τραπέζι σκεπασμένο με κρεμ δαμασκηνό, με τους υπουργούς Εξωτερικών να κάθονται στα δεξιά τους και τους διερμηνείς και τους στενότερους συμβούλους τους να μαζεύονται γύρω τους. Μια φωτιά τριζοβολούσε στο πελώριο κωνικό τζάκι και ο φωτεινός ήλιος του χειμώνα περνούσε από έξι τοξωτά παράθυρα. Ο Στάλιν κάλεσε τον Ρούζβελτ, ως τον μοναδικό αρχηγό κράτους, να αναλάβει καθήκοντα προέδρου.

Ο Αμερικανός πρέσβης στη Σοβιετική Ένωση, ο Άβερελ Χάρμαν, ένωσε μια παράξενη δυναμική να αναπτύσσεται μεταξύ των δύο αντρών. «Νομίζω πως ο Στάλιν φοβήθηκε τον Ρούζβελτ» είπε. «Όποτε μιλούσε ο Ρούζβελτ, ο Στάλιν έδειχνε να τον παρατηρεί με κάποιο

δέος. Φοβόταν την επιρροή του Ρούζβελτ στον κόσμο». Ο Χάριμαν σημείωνε ότι ο Στάλιν ποτέ δεν αποκάλυπτε την ίδια αίσθηση δέους όποτε μιλούσε με τον Τσόρτσιλ.

Ο πρόεδρος Ρούζβελτ υποδέχθηκε με άνεση την πρόταση του Στάλιν να προεδρεύσει στη διάσκεψη, λέγοντας στη συγκεντρωμένη ομάδα ότι «θα κάλυπταν τον χάρτη του κόσμου» στις μέρες που θα ακολουθούσαν. Θα άρχιζαν όμως με μια σύντομη ενημέρωση σχετικά με την τρέχουσα στρατιωτική κατάσταση, όπου θα καλούνταν οι αρχαιότεροι στρατιωτικοί να προσφέρουν μια εικόνα της συνεχιζόμενης προέλασης των στρατευμάτων εντός της Γερμανίας. Η προέλαση του σοβιετικού στρατού ήταν αξιοσημείωτη. Αφότου εξαπέλυσαν την επίθεσή τους στα ανατολικά σύνορα της Γερμανίας στις 12 Ιανουαρίου, προωθήθηκαν κάπου 480 χιλιόμετρα και πήραν 100.000 αιχμαλώτους. Απέκτησαν επίσης ένα νέο κόσμημα στο στέμμα τους, ένα προγεφύρωμα επί του Όντερ, κοντά στο Κούστριν, στα σύνορα μεταξύ Πολωνίας και Γερμανίας. Ήταν μια στιγμή μεγάλης στρατηγικής σημασίας. Το Βερολίνο, το λαμπρό έπαθλο, βρισκόταν μόλις ενενήντα πέντε χιλιόμετρα δυτικά.

Ο στρατηγός Τζορτζ Μάρσαλ μίλησε για τους δυτικούς Συμμάχους, ενημερώνοντας για την καταστροφή που προκάλεσαν τα αμερικανικά και τα βρετανικά βομβαρδιστικά και δίνοντας μια αισιόδοξη εκτίμηση της εξελισσόμενης επίθεσης. Γεγονός όμως ήταν ότι οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί βρίσκονταν ακόμα δυτικά του Ρήνου και σε απόσταση μεγαλύτερη των 560 χιλιομέτρων από το Βερολίνο.

Μόλις ο στρατηγός τελείωσε, ο Τσόρτσιλ έθεσε το ζήτημα της ημερήσιας διάταξης της επομένης, προτείνοντας αυτή να αφιερωθεί «στο μέλλον της Γερμανίας, αν η χώρα είχε κάποιο μέλλον». Τόσο ο Στάλιν όσο και ο Ρούζβελτ συμφώνησαν σε αυτό. [...]

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα

Ο Τζάιλς Μίλτον γεννήθηκε το 1966 στο Μπακιγχαμσάιρ της κεντρικής Αγγλίας. Φοίτησε στο σχολείο Λάτιμερ Άπερ του Λονδίνου και στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ. Είναι συγγραφέας μυθιστορημάτων, καθώς και μιας σειράς ιστορικών βιβλίων όπου με γλαφυρό αφηγηματικό τρόπο καταγράφει γνωστά αλλά και λιγότερο γνωστά και παράξενα γεγονότα της παγκόσμιας ιστορίας. Τα ιστορικά του έργα, τα οποία βασίζονται σε προσωπικές μαρτυρίες, ημερολόγια, περιοδικά, επιστολές, πρωτογενείς πηγές, έχουν σημειώσει επιτυχία σε ολόκληρο τον κόσμο και έχουν μεταφραστεί σε είκοσι γλώσσες.

Το βιβλίο *Ρώσικη ρουλέτα* (Μίνωας, 2014) καταγράφει τις απαρχές των μυστικών υπηρεσιών και τις προσπάθειες Βρετανών κατασκόπων να ματαιώσουν τα σχέδια του Λένιν για παγκόσμια επανάσταση. Στο βιβλίο *Ο ανορθόδοξος πόλεμος του Τσόρτσιλ* (Μίνωας, 2017) ο συγγραφέας αφηγείται την ιστορία μιας άκρως μυστικής οργάνωσης που συγκροτήθηκε στο Λονδίνο έχοντας ως αποστολή την καταστροφή της πολεμικής μηχανής του Χίτλερ διά μέσου τολμηρών επιχειρήσεων δολιοφθοράς. Στο βιβλίο *D-Day* (Μίνωας, 2019) εξιστορεί τα γεγονότα που οδήγησαν στη μεγαλύτερη στρατιωτική απόβαση κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Από τις εκδόσεις Μίνωας κυκλοφορούν επίσης τα βιβλία του *Ο άνθρωπος από τη Γροιλανδία* (μυθιστόρημα, 2017), *Wolfram – Ένα αγόρι πάει στον πόλεμο* (ιστορία, 2011), *Η μύτη του Εδουάρδου Τρένκομ* (μυθιστόρημα, 2008) και *Ο Χαμένος Παράδεισος* (2008), μια συγκλονιστική μαρτυρία για την καταστροφή της Σμύρνης. Το συγκεκριμένο βιβλίο έχει ξεπεράσει τα 32.000 αντίτυπα στην Ελλάδα μέχρι σήμερα.

Ο συγγραφέας έχει γράψει ακόμα δύο μυθιστορήματα και τρία παιδικά βιβλία, εκ των οποίων τα δύο έχει εικονογραφήσει η σύζυγός του, Αλεξάνδρα Μίλτον. Ζει στο Λονδίνο με τη γυναίκα του και τις τρεις κόρες τους.